

TheTroop Reviewing Dance Of Wirunehambung

บทคัดย่อ

* นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

มือเดียวในลักษณะตั้งใบหอกขึ้น (2) การถืออาวุธหอก
ในลักษณะ ท่าเงื้อ (3) การควงหอกมือเดียวลักษณะ
บริเวณคอหอก (4) การควงหอกมือเดียวบริเวณ
กลางหอก (5) การถือหอกแบบวงล่าง (6) การถือใน
ลักษณะท่ากระหึบฟัน (7) ท่าเงื้อระดับ (8) ท่าโยนหอก
(9) ท่าชยับหอก (10) ท่าฉายหอก (11) ท่าโยนหอก
กลับหัว (12) ท่าป้องหอกลงเสี้ยว (13) ท่าเก็บชยับอาวุธ
(14) ท่าถือหอกสองมือเต้น ปะเท่งปะ (15) ท่าวัดหอก
ตีม้า (16) ท่าชโยกม้า

คำสำคัญ : บทบาท ราชรถพล กลวิธีใช้หอก

Abstract

The purposes of research were to study 1) the history and the role of the character through time. Moreover, to observe the dance patterns of Wirunchabung who uses the spear as his weapon. 2) The troop reviewing dance will study especially in Wirunchabung's strategies of using his spear. 3) The research method applied in this study was qualitative. The population 5 person was giant khon the instruments for collecting data were in - depth interview focus group discussion and brain storming. The data were analyzed by content analysis and presented in descriptive.

The results found 1) Wirunchabung's history from the old capital literature had mentioned Wirunchabung only in the procession of horse troops of the narration of Ramakian. For Thonburi literature, it had added up the role and the importance of Wirunchabung by brought the magical and the spells to fight with Hanuman. In Rattanakosin issue had mentioned Wirunchabung as the

person who loved in his clan and his friends. In addition his characteristic was a range person. He is a gallant person, but honorable to women.

2) For a study, the dancing patterns with the spear that was used by Wirunchabung. It could analyze the dancing pattern step by step of the troops reviewing. There are six different parts of the performance. 1. It is the opening scene it reflected the elegance of both the performer and the weapon. 2. The performer expressed the strength and skillful in swinging, throwing and catching the weapon according to rhythm of the music. 3. The dance pattern was lead to the accuracy for the right rhythm, the position on the stage and also the relationship of both feet and hands. 4. The dance pattern displayed the unique patterns of using the spear. 5. The dance was telling the tradition pattern of soothing the army and preparing the troops. 6. In the middle space of the stage the dance distributed the majestic horse riding with the spear in order to control the horse.

3) The strategies of using the spear while Wirunchabung reviewing the troops. There are consisted of 16 dance pattern (1) One hand holding the spear by pointing the blade upward position. (2) Holding the spear by raising position. (3) Swirling the spear with one hand by holding at almost at blade of the spear. (4) Swirling the spear with one hand in the middle of the spear. (5) Holding the spear in downward position. (6) Holding the spear in a position of trample and thrash. (7) Raising the spear in a certain level. (8) Throwing the spear. (9) Moving the spear (10) Display the spear in

order to ostentatious. (11) Flipping the spear and point the blade down. (12) Protecting the spear with a fast movement. (13) The movement of keeping the weapon in a certain position. (14) Tha Tue Hock Song Mue Ten Pa Teng Pa) Holding the spear with both hands along with the dance pattern of pa teng pa. (15) The pattern of the horse whipping with the spear. (16) Swaying the horse.

Keywords: Character, Dance Troop Reviewing, The strategies of using the spear

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศิลปะการแสดงหลากหลาย ทั้งในราชสำนักและสังคมชุมชนพื้นบ้าน ศิลปะการแสดงเหล่านี้ แสดงถึงความเป็นอารยชาติ เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าสูงส่ง โดยเฉพาะศิลปะการละเล่นโขน เป็นนาฏกรรมไทยที่สร้างสรรค์ขึ้นด้วยความวิจิตรงดงามหลายด้านตั้งแต่รูปแบบวิธีการแสดงเครื่องแต่งกายกระบวนท่ารำท่าเต้นทำนองดนตรีเพลงขับร้องและบทรชนกรรม บทรชนกรรมที่ใช้ในการแสดงโขน ได้แก่บทละครเรื่องรามเกียรติ์ โดยเนื้อเรื่องส่วนใหญ่กล่าวถึงการทำสงคราม ระหว่างทศกัณฐ์พญายักษ์เจ้ากรุงลงกา กับพระรามกษัตริย์แห่งกรุงอโยธยา ต้นเหตุเกิดจากทศกัณฐ์ไปลักพานางสีดามเหสีของพระราม มาไว้ในสวนขวัญ กรุงลงกา เพื่อจะให้เป็นชายาของตน พระรามและพระลักษมณ์ จึงติดตามเพื่อแย่งชิงนางสีดาคืน คือสงครามระหว่างฝ่ายพระราม กับฝ่ายทศกัณฐ์ในครั้งนี้ ยืดเยื้อยาวนานถึง 14 ปี ซึ่งนอกจากทศกัณฐ์จะออกรบด้วยตัวเองแล้วยังได้นำญาติวงศ์และพันธมิตรมาต่อสู้ ทำศึกด้วยจนเป็นเหตุให้ญาติวงศ์และพันธมิตร ล้มตายเป็นจำนวนมาก

จากวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์นำมาซึ่งนาฏกรรมที่เรียกว่าการแสดงโขน ซึ่งเป็นนาฏศิลป์ชั้นสูง

ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น มีระเบียบแบบแผน เป็นศิลปะและมหรสพประจำชาติ ที่บรรพชนไทยได้สร้างสรรค์หล่อหลอม และสืบทอดมา องค์ประกอบต่าง ๆ นับตั้งแต่การเริ่มฝึกหัด จนถึงการแสดงล้วนเกี่ยวเนื่องด้วยขนบจารีต ประเพณี พิธีกรรม อันละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง และศักดิ์สิทธิ์ เป็นมหรสพที่แสดงในพระราชพิธีสำคัญ ๆ มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา การแสดงโขน เท่าที่ปรากฏมาแต่เดิม นิยมแสดงเฉพาะเรื่องรามเกียรติ์เท่านั้น ซึ่งบรรดากวีของไทยได้นำเอาเค้าเรื่องมาจาก รามายณะของอินเดีย เนื้อเรื่องเป็นการทำสงครามระหว่างฝ่ายของ พระรามพระลักษมณ์พร้อมด้วยพลวานรฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าฝ่ายพลับพลากับ ฝ่ายพญายักษ์ ทศกัณฐ์ แห่งกรุงลงกา ซึ่งได้ใช้ให้พระประยูรญาติ พันธมิตร และ ยักษ์ต่างเมือง ออกต่อสู้กับฝ่ายพระราม และพลวานร โดยเหตุที่เรียกว่ายักษ์ต่างเมืองนั้น ก็เพราะว่าการแสดงโขน มีจารีตในการจัดประเภทของตัวแสดงฝ่ายยักษ์ ลดหล่นตามลำดับกันลงไป ในแต่ละฝ่ายซึ่งไม่เหมือนกัน ธนิต อยู่โพธิ์ (2539 : 135) ได้กล่าวว่า ทางฝ่ายยักษ์นั้น ได้จัดลำดับชั้น ไว้ได้แก่ 1. ยักษ์ใหญ่ เช่น ทศกัณฐ์ สหัสเดชะ 2. ยักษ์น้อย เช่น กุมภกรรณ พิเภก อินทรชิต 3. ยักษ์ต่างเมือง เช่น วิรุณจำบัง มังกรกัณฐ์ แสงอาทิตย์ 4. ยักษ์เสนาเช่น มโหทร เปาวนาสูร 5. เสนายักษ์ เช่น กาลสูร การุณราช 6. เชนยักษ์ ในบรรดายักษ์แต่ละประเภทที่กล่าวมา ยักษ์ที่อาสาทศกัณฐ์ออกรบนั้น ยักษ์ต่างเมือง จะเป็นผู้ ที่ออกรบมากที่สุด ซึ่งในการแสดงโขน ยักษ์ต่างเมืองจะมีจารีตธรรมเนียมปฏิบัติ และกระบวนกรำของยักษ์ต่างเมืองก็จะมีคามวิจิตรพิศดาร แตกต่างไปจากยักษ์ใหญ่ และยักษ์น้อยทั้งการออกนั่งเมือง ว่าราชการ การตรวจพล การใช้อาวุธ และการรบ โดยในบรรดายักษ์ต่างเมือง ที่มีบทบาทสำคัญ ในการทำสงครามระหว่างทัพ ของพระราม และทัพ กรุงลงกา ได้แก่ พญายักษ์แห่งเมืองจารึก คือ วิรุณจำบัง ซึ่งมีความน่าสนใจทั้งกระบวนท่ารำที่งดงามอย่างมาก เป็นตอนหนึ่งที่ได้นำมาแสดงอยู่บ่อยครั้ง

วิรุณจำบัง พญายักษ์เจ้าเมืองจารึก แห่งแคว้น

ชนบท องค์ที่ 2 เป็น บุตรของพญาพูนธ์ มีฐานะเป็นหลานของทศกัณฐ์วิรุญจำบัง ทรงม้านิลพาหุและมีหอกเป็นอาวุธประจำกายเมื่อเหตุการณ์สงครามระหว่างพระราม และทศกัณฐ์ทศกัณฐ์จึงได้เชิญวิรุญจำบังไปรักษาในการทำสงครามกับพระรามในครั้งนี้ วิรุญจำบังจึงอาสาทศกัณฐ์ออกรบตามคำเชิญของเจ้ากรุงลงกา โดยร่ายเวทย์กำบังกายหายตัวเข้าไปสังหาร ฝ่ายวานรล้มตายเป็นจำนวนมาก พระรามจึงแผลงศรไปถูกม้านิลพาหุตาย วิรุญจำบังเสกผ้าโพกศีรษะเป็นหุ่นยนต์ให้สู้รบแทน แล้วหนีไป พระรามจึงมีบัญชาให้หนุมานติดตามไปและสังหารวิรุญจำบังได้ที่แม่น้ำนันทิสันดร การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ชุดศึกวิรุญจำบัง มีเนื้อเรื่องส่วนใหญ่ มุ่งเน้นที่การทำศึกสงคราม ทำให้ความงดงามอยู่ที่กระบวนการจัดทัพ และการตรวจพลการตรวจพลคือ ขั้นตอนจัดเตรียมกองทัพ ให้พร้อมที่จะทำศึกสงครามกับ ฝ่ายศัตรูการตรวจพลในการแสดงโขน เป็นการจำลองรูปแบบการจัดทัพ และยุทธวิธีทางทัพ ในสมัยโบราณ อย่างน้อยที่สุดรูปแบบ ที่ปรากฏอยู่เชื่อกันว่าเป็นรูปแบบการจัดทัพในสมัยอยุธยาตอนปลาย ถึงรัตนโกสินทร์ ทั้งในสมัยโบราณ ที่ พระมหากษัตริย์จะออกทำศึกสงครามแต่ละครั้ง ต้องมีการตระเตรียมไพร่พล และอาวุธยุทธโปกรณ์ต่างๆ แล้วจึงจัดกระบวนทัพไปทำสงคราม (สมศักดิ์ หัตติ และคณะ 2554 : 7) การตรวจพลในการแสดงโขน เป็นศิลปะการรำเดี่ยวของตัวเอก เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งการใช้อาวุธและท่วงท่า การตรวจพลในฝ่ายยักษ์ นายทัพฝ่ายยักษ์แต่ละตน มีอาวุธที่ใช้แตกต่างกัน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่อาวุธสั้น และอาวุธยาว อาวุธสั้น ได้แก่ กระบอง ศร และอาวุธยาว ได้แก่ พลอง และหอก เมื่อตรวจพลเสร็จส่วนมากก็จะขึ้นประทับบนราชรถ หรือ เรียกว่าทรงราชรถ แต่การตรวจพลในการแสดงโขนของ วิรุญจำบังมีความแตกต่างจากยักษ์ ตัวอื่น ๆ เนื่องจากการตรวจพลอาวุธของ วิรุญจำบังใช้หอกเป็นอาวุธ ทำให้ท่วงท่าการร่ายรำ มีความเข้มข้น แตกต่างจากยักษ์ทั่วไปการใช้หอกทำให้กระบวนท่ารำของวิรุญจำบัง มีความวิจิตรพิสดาร

แปลกตาจากยักษ์ตัวอื่น ๆ เมื่อวิรุญจำบังตรวจพลด้วยอาวุธประจำกายเสร็จแล้วขึ้นทรงม้านิลพาหุ กระบวนท่ารำทั้งการตรวจพล และการขึ้นม้านั้นมีความสง่างาม มีความเข้มข้น งามอาจ ภาคภูมิ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของวิรุญจำบัง ตรงกับคำบอกเล่าของ คุณครูทรง ปรารค์โพธิ์อ่อน ศิลปินโขนสังกัดกระทรวงวังในรัชกาลที่ 7 ที่ว่า การตรวจพลในยุคนั้น มีความประณีต วิจิตรบรรจงมางามทั้งไพร่พลบริวาร งามทั้งตัวนายที่เดินตรวจพล เป็นการประกวดประชันฝีมือของกองทัพแต่ละฝ่าย ฝ่ายยักษ์นั้นเล่าก็เข้มข้นดุจดั่ง ทรงอำนาจราชศักดิ์อย่างยิ่งใหญ่ ฝ่ายพลับพลา คือ พระราม พระลักษมณ์ ก็สง่างามผึ่งผาย แวดล้อมไปด้วย พญาวานรที่เข้มแข็ง ทาญกล่า สิบแปดมงกุฎ แต่ละนาย ก็คล้องแคล้วว่องไว เช่น และคนชงก็กล้าแกร่ง ไม่แพ้ฝ่ายยักษ์ กล่าวได้ว่า ขั้นตอนการตรวจพลนั้นเป็นหัวใจของการแสดงโขนอย่างแท้จริง ดังนั้นการใช้หอกซึ่งเป็นอาวุธยาวของวิรุญจำบัง จึงมีความโดดเด่น เป็นการแสดงการตรวจพล ตอนสำคัญในเรื่องรามเกียรติ์ ที่วิจิตรงดงามเป็นเอกลักษณ์ต่างไปจากการตรวจพลตอนอื่น ๆ ถึงแม้ว่ามีการแสดงโขนตอนศึกวิรุญจำบัง หลายครั้งหลายหน ก็ทำให้การแสดงโขนตอนศึกวิรุญจำบังได้รับความนิยมมาทุกยุค ทุกสมัย และมีผู้แสดงเป็นตัววิรุญจำบังหลายท่าน ซึ่งแต่ละท่านมีกลวิธี และกระบวนท่ารำแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ผู้แสดงบางท่านเสียชีวิตไปแล้ว และบางท่านได้เกษียณอายุราชการ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้กระบวนท่ารำและรูปแบบการแสดงตัว วิรุญจำบังนั้น จะมีโอกาสที่จะสูญหายไป (คู่มือการสอนนาฏศิลป์ไทย 2536 : 22). นอกจากนี้ขั้นตอนการฝึกมีขั้นตอนละเอียดซับซ้อนหลายขั้นตอน เช่น ครูจะฝึกให้นักเรียนออกแม่ท่าด้วยอาวุธยาวไปที่ละเล็กทีละน้อย ในขณะเดียวกันจะค่อย ๆ ปรับท่าให้เหมาะสม กับอาวุธนั้น และเมื่อพื้นฐานการฝึกนี้มาใช้กับท่าการตรวจพลตัวเอก ก็จะทำให้มีความเข้าใจในลีลา และกระบวนท่ารำมากขึ้นเป็นลีลาทางนาฏศิลป์ทั้งงดงาม การใช้อาวุธหอก ต้องคำนึง

ถึงส่วนที่เป็น คม ของอาวุธตลอดจน ทักษะการแทง การโยน และการรับhook ที่แม่นยำ การคง ที่มีลักษณะที่ถูกต้อง ปัจจุบันนี้มีคนทำได้น้อย กล่าวต่อไป จะสูญหายไป การฝึกซ้อมเฉพาะท่าช้า ๆ หลายครั้ง เพื่อให้เกิดความชำนาญโดยเริ่มจากท่าที่ง่ายไปหาท่าที่ยากขึ้น และต่อเนื่องของท่าที่เข้มข้น สัมพันธ์กับจังหวะ การใช้อาวุธหอกที่มีกระบวนการท่าที่มีความเสี่ยงสูง เพราะหากรับhookพลาด หรือน้ำหนักการโยนไม่พอดี อาจทำให้hookตกลงพื้นการใช้อาวุธหอก จึงเป็นการ อดฝีมือของผู้แสดง ทั้งนี้ผู้แสดงจะต้องมีความเข้าใจ และความสามารถในการใช้อาวุธหอกเป็นกระบวนการท่า ที่ผู้แสดงจะต้องมีทักษะการในการใช้อาวุธยาว ให้มีความชำนาญสอดคล้องกับท่าที่เข้มข้น ดูสง่างาม มีความคล่องแคล่วว่องไวกระชับ และรวดเร็ว เพื่อแสดง คักยภาพของผู้แสดง และแสดงให้เห็นฤทธาภาพ ของอาวุธยาวต่าง ๆ ตามลักษณะของตัวอักษร ดังนั้น จึงต้องมีกระบวนการ และขั้นตอน การฝึกหัดแต่ละ กระบวนการที่จะทำให้กระบวนการทำนั้น มีความสวยงาม และสมบูรณ์ ซึ่งทำให้มีการเข้าใจลึก และกระบวนการ การใช้อาวุธหอกได้มากขึ้น ปัจจุบันการใช้อาวุธหอก ผู้เชี่ยวชาญดลวิธีการใช้ที่ถูกต้อง ในด้านลักษณะการใช้ อาวุธ และวิธีปฏิบัติ ที่มีกระบวนการท่าที่อาจส่งผลให้ ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บที่แสดง ที่แสดงวิญจำบังมีการใช้ อาวุธหอกเกิดความผิดพลาดในการแสดงได้ หอกเป็น อาวุธยาวที่ต้องมีกลวิธีในการใช้ซึ่งเป็นทักษะพิเศษ ซึ่งผู้ใช้อาวุธต้องฝึกซ้อมเพื่อให้เกิดความชำนาญ

จากข้อมูลดังกล่าวมานั้น ผู้วิจัยเล็งเห็น ความสำคัญและปัญหา จึงมีความประสงค์ในการศึกษา กลวิธีการใช้อาวุธหอก ในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน ตีวิญจำบังเพื่อรวบรวม องค์ความรู้ เป็นเอกสาร วิชาการอันเป็นประโยชน์แก่ครู และบุคลากรทางด้าน นาฏศิลป์ไทย เพื่อการฝึกหัดการถ่ายทอดศิลปะ การแสดงโขน ตลอดจนดำรงไว้ซึ่งคุณค่าของศิลป วัฒนธรรมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติและบทบาทของวิญจำบัง จากวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์
2. ศึกษาท่ารำในการใช้อาวุธหอกของวิญจำบัง ในการรำตรวจพล
3. ศึกษากลวิธีการใช้อาวุธหอกของวิญจำบัง ในการรำตรวจพล

วิธีการดำเนินการวิจัย

แบบของการวิจัย ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ระเบียบ ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ เป็นผู้ที่มี ประสบการณ์การแสดงโขนไม่น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 6 คน ได้แก่ 1) นายจตุพร รัตนวราหะ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ปี 2553 2) นายสมศักดิ์ หัตติ ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิต พัฒนศิลป์ 3) นายดำรงศักดิ์ นาฏประเสริฐ ครูชำนาญ การพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง 4) นายปกรณ์ วิชิต ครูชำนาญการ วิทยาลัยนาฏศิลป์ 5) นายศิริพงษ์ ทวีทรัพย์ นาฏศิลป์ชำนาญงาน สำนักการสังคีตกรมศิลปากร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ มี 3 ชุด ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยแบบ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews) 2) แบบสังเกต (Observation) มีทั้งแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) ใช้สังเกตกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ แนวทางในการสังเกตคือท่ารำ การรำ ตรวจพลวิญจำบัง 3) ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการจัดสนทนากลุ่มผู้รู้และผู้ปฏิบัติ การสร้างเครื่องมือโดยกำหนดข้อคำถามมา จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ เพื่อหา ค่าความสอดคล้องของข้อคำถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) วิเคราะห์เอกสาร ตำรา บทความ และงาน

วิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทวิญญูจำบังจากแหล่งข้อมูล ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

2) สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้และผู้ปฏิบัติ ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสังเกต โดยมีเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติดังนี้ 1) มีความรู้ในเรื่องวรรณกรรมรามเกียรติ์ 2) มีความรู้หลักทฤษฎีนาฏศิลป์ไทย 3) มีความรู้ในเรื่องประวัติตัวโขนในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ 4) มีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 20 ปี 5) มีประสบการณ์ในการแสดงเป็นตัววิญญูจำบัง 6) มีประสบการณ์ในการฝึกซ้อมการแสดงโขนตอนศึกวิญญูจำบัง 7) มีประสบการณ์ในการแสดงโขนไม่น้อยกว่า 20 ปี

3) ฝึกปฏิบัติกระบวนท่ารำของวิญญูจำบังในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ จากนายจตุพร รัตนวราหะ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-โขน) ปีพุทธศักราช 2553

4) สันทนากลุ่ม (Focus Group discussion) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องขององค์ความรู้ และข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข โดยมีคุณสมบัติกำหนด ดังนี้ 1) เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องวรรณกรรมรามเกียรติ์ 2) เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องประวัติตัวโขนในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ 3) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การแสดงบทบาทของวิญญูจำบัง 4) เป็นผู้บรรเลง และพากย์-เจรจา ที่มีประสบการณ์ในการบรรเลงประกอบการแสดงโขน ไม่น้อยกว่า 20 ปี

5) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) วิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) วิเคราะห์ข้อมูลจาก แบบสัมภาษณ์แบบสังเกต โดยจะประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะที่ได้ นำมาวิเคราะห์ในลักษณะเชิงบรรยาย และวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการสร้างข้อสรุป 3) การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสนทนากลุ่มย่อย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาประวัติและบทบาทของวิญญู

จำบัง จากวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ในประเด็น ที่สำคัญ ดังนี้

1.1 ประวัติวิญญูจำบังจากวรรณกรรมฉบับต่าง ๆ

1) ประวัติวิญญูจำบังจากวรรณกรรมฉบับกรุงเก่า วรรณกรรมฉบับกรุงเก่าที่ได้กล่าวถึงวิญญูจำบังดังปรากฏอยู่ในรามเกียรติ์คำพากย์ชมกระบวนท่าม้าของวิญญูจำบัง ซึ่งใช้เป็นบทสำหรับพากย์ในการแสดงหนังใหญ่ ในบท ได้กล่าวชม ม้านิลพายุ ซึ่งเป็นพาหนะของวิญญูจำบัง สรุปได้ว่าวรรณกรรมฉบับกรุงเก่าได้กล่าวถึงวิญญูจำบังซึ่งอยู่ในรามเกียรติ์คำพากย์ในการชมกระบวนท่าม้าแต่เพียงเท่านั้น

2) ประวัติวิญญูจำบังจากวรรณกรรมฉบับกรุงธนบุรี วรรณกรรมฉบับกรุงธนบุรีได้กล่าวถึงวิญญูจำบังบทพระราชนิพนธ์ของพระเจ้ากรุงธนบุรี ตอนหนุมานเกี่ยวนางวานรินทร์วิญญูจำบัง หนึ่งพระราม มาพบถ้าใหญ่หมายจะหลบซ่อน ซึ่งในถ้ำนั้นมีนางฟ้าองค์หนึ่งชื่อวานรินทร์ ถูกพระอิศวรสาปให้ลงมาใช้กรรมอยู่ในคูหา วิญญูจำบังทรงเล่าเรื่องที่หนึ่งพระรามมาขอพักอาศัยอยู่ในถ้ำเพื่อหลบภัย นางวานรินทร์ได้ฟังก็ดีใจที่จะได้พบหนุมานแล้วพ้นจากคำสาป แต่ก็ไม่ต้องการให้วิญญูจำบังอาศัยอยู่ในถ้ำ จึงออกอุบายให้วิญญูจำบังแปลงกาย ให้ตัวเล็กเท่าตัวไร แล้วเข้าไปซ่อนตัวในฟองน้ำในแม่น้ำที่สลิสนดร ทางทิศใต้เชิงเขาสัถกัณฑ์ วิญญูจำบัง จำใจต้องทำตามอุบายของ นาง เพราะเกรงภัยจาก พระราม วิญญูจำบัง หนึ่งลงไปซ่อนตัวใน มหาสมุทร โดยมีตกายเป็นไร ซ่อนตัวอยู่ในฟองน้ำและถูกหนุมานฆ่าตาย สรุปได้ว่า วรรณกรรมฉบับกรุงธนบุรีได้เพิ่มบทบาทและความสำคัญของวิญญูจำบังโดยเพิ่มบทบาทในการต่อสู้กับหนุมานด้วยเวทมนต์คาถา

3) ประวัติวิญญูจำบังจากวรรณกรรมฉบับรัตนโกสินทร์ วิญญูจำบังกษัตริย์เมืองจารึกในแคว้นชนบทเป็นโอรสของเจ้าเมืองจารึกที่ชื่อว่าพญาพูชน์ ซึ่งเป็นน้องชาย ที่เกิดจากบิดามารดาพร้อมครมเดียวกัน กับทศกัณฐ์พญาพูชน์ได้ออกทำสงครามกับพระราม

และถูกพระรามสังหารเสียชีวิต วิรุณจำบังซึ่งเป็นโอรส จึงได้ครอบครองราชย์สมบัติ สืบต่อมาจากพระบิดา คือพญาพญานโดยเป็นกษัตริย์องค์ที่ 2 แห่งเมืองจารึก วิรุณจำบังมีความรู้ความเชี่ยวชาญ ในเรื่องของการ ทำศึกสงครามการรบตลอดจนถึง เวทมนตร์คาถาอาคม สามารถล่องหนหายตัวได้ วิรุณจำบัง มีพาหนะคู่ใจ เป็นม้านิมรุตรูปร่างลักษณะเป็นม้าสีดำตลอดตัวแต่มีปาก สีแดง ชื่อว่าม้านิลพาหุกล่าวได้ว่าม้านิลพาหุ เป็นม้าคู่ใจ ของวิรุณจำบังไม่ว่า ทำศึกสงคราม หรืออยู่ในสภาวะ ปกติวิรุณจำบังจะทรงขี่ม้านิลพาหุ เป็นพาหนะตลอดเวลา ไม่เคยแยกจากกันวิรุณจำบังอยู่ที่ใดม้านิลพาหุจะอยู่ด้วย เปรียบเสมือนร่างกายกับวิญญาณที่อยู่คู่กัน นอกจากนี้ วิรุณจำบังยังมียาขลุ่ยมือคือหอกซึ่งเวลาที่ทำศึกทำศึก สงครามวิรุณจำบังจะใช้ยาขลุ่ยยาวคือหอกในการทำศึก สงครามโดยส่วนใหญ่วิรุณจำบังยังจะนิยมใช้ยาขลุ่ยยาว (หอก) มากกว่ายาขลุ่ยสั้น (กระบอง) ทั้งนี้ เป็นเพราะ วิรุณจำบัง มีความถนัดหรือทักษะในการใช้ยาขลุ่ยยาว มากกว่ายาขลุ่ยสั้น

สรุปได้ว่าวรรณกรรมฉบับรัตนโกสินทร์ ได้กล่าวถึงวิรุณจำบังว่า เป็นผู้ที่รักพงศไผ่ และรัก พวกพ้องเป็นอย่างมาก และวิรุณจำบังยังเป็นคนที่ โมโหง่าย เป็นยักษ์ที่มีความเจ้าชู้ และรู้จักให้เกียรติ ต่อผู้หญิง

1.2 บทบาทของวิรุณจำบังจากวรรณกรรม บทบาทของกษัตริย์ผู้เป็นนักรบวิรุณจำบังได้ทราบข่าว การเสียทัพของสัทธาสูร ก็ได้เกรงกลัวต่อการทำ สงครามกับข้าศึกแล้วยังมีใจโกรธแค้นฮึกเหิม ในการ ทำสงครามจึงยกทัพไปทำสงคราม กับพระราม โดยมีได้ นึกถึงความตาย ในการทำสงครามครั้งนี้วิรุณจำบังเป็น กษัตริย์นักรบ มีความสามารถ ในการใช้ศาสตราอาวุธ นั้นก็คือหอกและมีความมานะไม่ถอยหนีในการศึก บทบาทของกษัตริย์ผู้เป็นนักรบ วิรุณจำบังเป็นกษัตริย์ นักรบมีความสามารถในการใช้ศาสตราอาวุธหอกและยัง ขี่ ม้าในการรบ นับว่าเป็นความสามารถพิเศษมีความมานะ ไม่ถอยหนีในการศึก บทบาทของกษัตริย์ผู้รู้จักการใช้เวทมนตร์

คาถาเมื่อพระรามแผลงศรไปฆ่าม้านิลพาหุ ตายลง วิรุณจำบัง เสียใจเป็นอย่างมากม้านิลพาหุต้องมาตาย ทั้งตัวเองก็หวาดกลัวพระราม เป็นอย่างมากถ้าจะรบสู้กัน ต่อไปอาจจะตายได้จึงคิดอุบาย เพื่อจะหนีให้รอดชีวิต โดยการเอาผ้าโพกศีรษะของตนเองมาเสกให้เป็นรูป พุทธรูปของตนเอง กับม้านิลพาหุต่อสู้กับพระราม แทนตนเองกลศึกล่องหนหายตัว ผูกผ้าพญานลวงเป็น รูปเหมือนตัวเองแล้วหนีไปที่เขาอากาศคีรีจากนั้น ซ่อนตัวตามคำบอกนางวานรินทร์และแปลงตัวเองให้เล็ก เท่าอนุตัวไร่ซ่อนอยู่ ณ สมุทรไทในพองน้ำที่เขาสัตถภัณฑ์ ชื่อ นทีสีทันดร

บทบาทของกษัตริย์เจ้าผู้วิรุณจำบังเมื่อหนี ศรของพระรามมาถึงยัง เขาอากาศคีรีมองเห็นถ้ำหนึ่ง อยู่ใกล้จึงเดินเข้าไปในถ้ำนั้นพบกับนางวานรินทร์จึงบอก กับนางวานรินทร์ว่าตัวเองหนีศรของพระราม มาขออาศัย อยู่สักหนึ่งคืนแล้วจึงจะรีบไปนางวานรินทร์จึงบอกให้ วิรุณจำบังไปซ่อนยังแม่น้ำนทีสีทันดรวิรุณจำบัง เมื่อได้ฟัง นางวานรินทร์บอกทาง ดังนั้นก็รีบไปซ่อนตัวยังแม่น้ำนที สีทันดรในทันที

สรุปบทบาทและความสำคัญของวิรุณจำบัง ได้รับความไว้วางใจจากทศกัณฐ์วิรุณจำบังได้รับความ ไว้วางใจทศกัณฐ์ความเชื่อมั่น และมั่นใจจากทศกัณฐ์ ผู้เป็นปีศาจเจ้าเมืองลงกาให้ออกทำสงครามแทนตนเอง เพราะเห็นว่ามีความสามารถในการทำศึกสงคราม จึงให้ วิรุณจำบังรับอาสาออกทำสงคราม กษัตริย์ผู้มีความเชื่อ เรื่องเวทมนตร์คาถาในบทบาทนี้วิรุณจำบังเป็นผู้ที่มี วิชาอาคมเข้มแข็งรู้จักการใช้ไสยศาสตร์มนต์พระเวท บทบาทของกษัตริย์ให้เกียรติผู้หญิงเมื่อพระยา วิรุณจำบังได้มาพบกับนางวานรินทร์ก็หลงรักแต่เมื่อนางวานรินทร์ไม่รักก็มีได้บังคับจิตใจของนาง วิรุณจำบัง จึงขอขอบคุณกับนางที่บอกให้ไป ซ่อนตัว ถ้าแม่น้ำตัวเอง ไม่ตายก็จะคืนกลับรับนางวานรินทร์กลับมาไปอภิเษก ให้เป็นมเหสีของตนเอง

1.3 บทบาทของวิรุณจำบังในการแสดงโทษ บทบาทของวิรุณจำบังส่วนใหญ่จะเน้นหนักเรื่องของ

บทบาทของ การทำสงคราม การใช้ เวทมนตร์คาถา จะพบได้ว่าตัวละครวิรุญจำบังที่พบในวรรณกรรม รามเกียรติ์จะถูก หยิบยกมากำหนดให้เป็นบุคลิก ของตัววิรุญจำบัง โดยเฉพาะเรื่องการรับอาสาทศกัณฐ์ ออกรบ และจะยกทัพไปทำสงคราม ตามที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนั้นบทบาทของ วิรุญจำบัง ในการแสดงโขนยังสื่อ ให้เห็นในเรื่องของความ กล้าหาญ เป็นผู้ ที่มีเวทมนตร์ หลังจากบทบาทของวิรุญจำบังในการแสดงโขน จึงมี บทบาทที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม และถูกถ่ายทอด ออกมาตามวรรณกรรม นับตั้งแต่ ความสง่างาม ด้านความ เป็นนักรบ ด้าน การใช้เวทมนตร์ จากวรรณคดีจึงมา ประกอบการแสดงของเรื่องรามเกียรติ์ ก็ได้แก่บทโขน ต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการย่อตัดแต่ตอนสำคัญ ๆ เพื่อเน้น ให้จับ ในการแสดงครั้งเดียว ในการตัดตอนตามบท ดังกล่าวมักนิยมนำเหตุการณ์ ตามบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มาเป็นบรรทัดฐานเพราะว่าบทรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 นั้นเหมาะสมที่จะใช้เป็น บทสำหรับแสดงโขนและการแสดงโขนชุด ตีศรีวิรุญจำบังนี้ ได้เค้าเรื่องมาจากบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 มาใช้ ประกอบ การแสดงโขนบทพระราชนิพนธ์ ในพระบาท สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเป็นมาตรฐาน เนื่องจาก บทพระราชนิพนธ์ มีความเหมาะสม ที่จะใช้ทำบทสำหรับ แสดงโขน

2. ผลการศึกษาท่ารำในการใช้อาวุธ หอกของ วิรุญจำบังในการรำตรวจพล พบว่าการจัดลำดับการ วิเคราะห์ท่ารำ ตามลักษณะของการแสดงออกเป็น 6 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ 1 ใช้พื้นที่บนเวทีส่วนท้ายโรง เป็นลักษณะ ของการเปิดตัวตัว ผู้แสดง ในลักษณะ ท่ายืนทำนอง มือขวาถืออาวุธในลักษณะตั้งขึ้นท่ารำแสดงให้เห็นถึง ความสง่างาม ของผู้แสดงและอาวุธแสดงถึงลีลาลักษณะ สวยและสง่างามในการะบวนท่าเดินแสดงให้เห็นถึง ความคล่องแคล่วในการ ใช้อาวุธ ที่เปลี่ยนลักษณะ อาวุธจากการตั้งอาวุธมาเป็นลักษณะการเงื้อ ด้วยอาวุธ หอกในลักษณะ แนวนอนด้วยความรวดเร็วตาม

จังหวะเพลง แสดงถึงความแข็งแรงในกระบวนท่ายึด กระบี่เก็บ ช่วงที่ 2 ใช้พื้นที่บนเวทีส่วนกลางโรงผู้แสดง ท่ารำ แสดงถึงความเข้มแข็ง และ ความชำนาญ ในการ ใช้อาวุธ ให้ตรงกับจังหวะเพลงความสามารถในการ ใช้อาวุธหอก ด้วยลักษณะการควงอาวุธความแม่นยำ ในการโยน และการับอาวุธหอก ช่วงที่ 3 ใช้พื้นที่บนเวที ส่วนหัวโรงท่ารำแสดงถึงความแม่นยำในเรื่องของจังหวะ เพลงและตำแหน่งของเวทีความสัมพันธ์ระหว่างเท้าและ การใช้มือในการปฏิบัติท่ารำในรูปแบบของ การกระที่บกลับ และในขณะเดียวกันก็แสดงถึงความสามารถในการใช้ มือกลับอาวุธในการเปลี่ยน และรับให้พอดีกับจังหวะเท้า ที่กระที่บลงเหลี่ยมแสดงถึงลีลาการใช้หน้าในลักษณะ การกล่อมหน้า และสะบัดหน้า ช่วงที่ 4 ใช้พื้นที่บน เวทีส่วนกลางโรง ท่ารำแสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นของ กระบวนการใช้หอก ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ท่าควงหอก การใช้หอกในลักษณะท่าพาดอาวุธด้วยมือบน ท่าลงเลี้ยว ป้อนอาวุธ แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็ง ความสวยงามและลักษณะการใช้มือและเท้าที่สัมพันธ์กัน ช่วงที่ 5 ใช้พื้นที่บนเวทีส่วนท้ายโรง-กลางโรง ท่ารำ แสดงถึงจารีตของกระบวน ท่ารำ ที่ใช้ในท่าปดอบเสนา และชักถามความพร้อมในการยกทัพแสดงถึงลีลา การเดินมาขึ้นพาหนะม้าทรง ช่วงที่ 6 ใช้พื้นที่บนเวที ส่วนกลางโรง ท่ารำแสดงถึงความสง่างาม ในการทรงม้า แสดงถึงความสัมพันธ์ในการใช้หอกในการควบคุมม้าทรง แสดงถึงความสง่างาม และศิลปะการใช้เท้าในการ ขโยกท่าเป็นการให้สัญญาณ ที่แสดงถึง การสิ้นสุด กระบวนท่ารำและเข้าสู่การดำเนินเรื่องต่อไป

3. ผลการศึกษาเทคนิคการใช้อาวุธหอก ของวิรุญจำบังในการรำตรวจพล พบว่า เทคนิคการใช้ อาวุธหอกในการแสดงการรำตรวจพลโดยมีเทคนิค ประกอบท่ารำทั้งหมด 16 ท่ารำ คือ

1) การถืออาวุธหอกมือเดียวในลักษณะ ตั้งใบหอกขึ้นเทคนิคคือ การกำอาวุธหอกผู้ปฏิบัติ ต้องกำอาวุธให้พอดีไม่แน่นหรือหลวมเกินไปเนื่องจาก การกำแน่นเกินไปอาจส่งผลให้ด้ามหอกไม่อยู่ในลักษณะ

ตรงหรือถ้ากำหลวมเกินไปอาจทำให้อาวุธหลุดมือได้

2) การถืออาวุธหอกในลักษณะท่าเงื้อ เทคนิคคือ ผู้ปฏิบัติต้องเกร็งแขนขาเป็นพิเศษ เนื่องจากการถืออาวุธหอกในท่านี้ มีความยาวของอาวุธ อยู่ด้านบนประกอบกับอาวุธหอกนั้นมีน้ำหนักมาก และเป็นอาวุธยาวที่มีความยากในการถือและผู้ปฏิบัติท่าต้อง มีความแม่นยำในระดับ การถืออาวุธเนื่องจากในการ ปฏิบัติท่านี้ไม่สามารถมองเห็นอาวุธได้

3) การควงหอกมือเดียวลักษณะบริเวณ คอหอก เทคนิคคือ ตำแหน่งของมือ ต้องอยู่ที่บริเวณ ร่องไหล่ ไม่เคลื่อนย้าย หรือเปลี่ยนไปมาขณะควงหอก มีการใช้แรงเหวี่ยงของข้อมือ ในระดับพอดีไม่แรง หรือ เบาจนเกินไป และหอกที่ควงออกไปนั้นต้องผ่านบริเวณ หลังมือ ลักษณะเป็นวงกลมขนานกับลำตัวทั้งนี้ต้องระวัง ในขณะที่หอกผ่านหลังมือ เพราะหอกอาจหลุดออกมือ และร่วงได้

4) การควงหอกมือเดียวบริเวณกลางหอก เทคนิคคือ เทคนิคสำคัญที่ต้องปฏิบัติคือ การจับอาวุธ ให้ได้จังหวะ บริเวณกึ่งกลางหอกให้จับด้วยลักษณะ มือหลวมเพื่อให้การควงเป็นไปด้วยความคล่องมือ นอกจากนี้ระดับของการจับหอกต้องให้อยู่ระดับแฉ่งศีรษะ และไกลตัวพอประมาณ การจับระดับแฉ่งศีรษะเป็น ตำแหน่งที่สามารถทำให้ท่ารำและการควงเป็นไปได้อย่างคล่องตัวการจับสูงหรือต่ำกว่าระดับแฉ่งศีรษะ อาจทำให้ได้ความดงามที่ไม่ดีพอและอาจเกิดปัญหา ระหว่างการควงได้

5) การถือหอกแบบวงล่างเทคนิคคือ ผู้ปฏิบัติต้องจับอาวุธบริเวณกึ่งกลางหอกไม่ล้ำหรือ หนักไปส่วนใดส่วนหนึ่งของหอกเพราะอาจทำให้ไม่ได้ สัดส่วนในการจับอาวุธทั้งนี้ต้องบังคับข้อมือที่จับหอกนั้น ให้ตั้งข้อมืออยู่เสมอให้ปลายหอกชี้ขึ้นบริเวณหัวเข็มขัด

6) การถือในลักษณะท่ากระบี่ฟัน เทคนิคคือ ผู้ปฏิบัติต้องจับอาวุธให้อยู่บริเวณกึ่งกลาง และกำอาวุธให้แน่นโดยจังหวะสุดท้ายของท่ากระบี่ฟัน จะต้องวางอาวุธบริเวณเข่าขวา ให้ปลายอาวุธ ชี้ขึ้น

ประมาณ 45 องศา

7) ท่าเงื้อระดับอก เทคนิคคือ ในการ เงื้อมือนั้นต้องบังคับข้อมือที่ จับอาวุธให้อยู่บริเวณ กึ่งกลางหอกไม่เกินไปซ้าย หรือขวา

8) ท่าโยนหอก เทคนิคคือ ผู้ปฏิบัติต้อง มีความแม่นยำในการรับอาวุธที่โยนออกไปที่สำคัญคือ ควรนำอาวุธ ที่จะใช้แสดงจริงมาซ้อมรับ และโยนให้เกิด ความเคยชินและแม่นยำโดยอาจสวมศีรษะ ซ้อมด้วย ก็ได้นอกจากนี้น้ำหนักในการโยนอาวุธออกไปนั้นผู้ปฏิบัติ ต้องกำหนดน้ำหนักในการโยนอาวุธในแต่ละครั้งให้มีความสม่ำเสมอไม่โยนสูงเกินไปหรือต่ำเกินไปโดย กำหนดให้พอดีและสัมพันธ์กับจังหวะหน้าทับที่บรรเลง

9) ท่าขยับหอกเทคนิคคือ การขยับหอกนั้น ให้ยึดมือซ้ายเป็นหลัก แล้วใช้มือขวา ขยับวน วิธีวนนั้น ให้วนหอกออก โดยในการดึงแขนเข้า ให้ข้อศอก เล็กน้อย และการดันแขนออกให้ ดึงแขน

10) ท่าฉายหอก เทคนิคคือ ผู้ปฏิบัติ ควรให้มือขวาอยู่ระดับที่สูงกว่ามือซ้ายเล็กน้อยแล้ว ใช้มือขวาบริเวณฝ่ามือ รูดอาวุธไปบริเวณปลายหอกซึ่งจะ สังเกตได้ว่าการปฏิบัติในท่าฉายหอกนี้ทักษะการใช้ หน้า มือ และเท้าจัดเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติท่ารำ

11) ท่าโยนหอกกลับหัว เทคนิคคือ ในขณะ ที่โยนปลายหอก กลับไปด้านหลังนั้นต้องโยนอาวุธ ในลักษณะเป็นวงกลมจากนั้นเปลี่ยนปลายหอกมา ด้านขวาเทคนิคที่สำคัญคือต้องปฏิบัติ ท่าด้วยความ เข้มแข็งโดยให้จังหวะเท้าที่กระที่บนนั้นสัมพันธ์กับอาวุธ ที่โยนและมือที่เปลี่ยนไปรับนั้นต้องมีความสอดคล้อง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

12) ท่าป้องหอกลงเลี้ยวเทคนิคคือ ผู้ปฏิบัติ จะต้องมีความแม่นยำในเรื่องของการโยนและรับอาวุธ เนื่องจากระบวนท่านี้ เป็นกระบวนท่าที่มีความเสี่ยงสูง เพราะอาวุธได้หลุดออกจากมือการคำนวณระยะและ จังหวะในการรับและโยนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องฝึกฝน ให้เกิดความชำนาญ

13) ท่าเก็บขยับอาวุธ เทคนิคคือ ผู้ปฏิบัติ

ต้องวนมือเข้า - ออกอย่างสม่ำเสมอ โดยให้มือซ้ายเป็นหลัก และมือขวา วนมือนั้นจึงต้องปฏิบัติในส่วนของเท้าและมือให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกัน จึงจะเกิดความงดงามของท่ารำ

14) ท่าถือหอกสองมือเต้านี้ปะเท่งปะเทคนิคคือ มือที่ซ้ายอาวุธนั้นให้ตั้งมือซ้ายองส่วนมือขวานั้นให้หงอและตั้งสลับกันหากตั้งมือขวาตั้งทุกครั้งจะทำให้ท่ารำไม่ได้สัดส่วนและดูไม่สวยงาม

15) ท่าตัวตวัดหอกตีม้าเทคนิคคือ การตัวตวัดหอกตีม้าผู้ปฏิบัติจะต้องมีวิธีการจับอาวุธหอกให้ไ้ระดับ คือการจับหอกบริเวณส่วนล่าง (ใต้บริเวณกลางหอกลงไป) โดยให้ปลายด้ามหอกที่เหลือ ไม่ยาวมาก เนื่องจากต้องใช้ในการตีม้าและกระบวนท่าตีม้าทั้งด้านซ้ายและด้านขวานั้นต้องตีด้วยความแคล่วคล่องว่องไว

16) ท่าชโยกม้า เทคนิคคือ ผู้ปฏิบัติต้องกำหอกบริเวณกลางหอกให้แน่น ระดับ การ ถืออาวุธอยู่ในระดับเอว และห่างออกมาประมาณ 1 คืบให้หอกขนานกับพื้นโดยใช้ปลายหอกชี้ไปด้านหน้า

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง รำตรวจพลวิธจำบัง ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ตรงตามความมุ่งหมายของงานวิจัย นำไปสู่การอภิปรายผลให้สอดคล้องกับ ความหมายของการวิจัย

1. ผลการศึกษาประวัติและบทบาทของ วิธจำบัง จากวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ พบว่า ตัวละคร วิธจำบัง เป็นผู้ที่รักวงศ์เผ่า เป็นยักษ์ที่มีความเจ้าชู้ และรู้จักให้เกียรติต่อผู้หญิง และวิธจำบังยังเป็นคนที่ไม่ง่าย สอดคล้องกับ บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (2554) เอกสารบทละคร เรื่องรามเกียรติ์ ที่กล่าวว่า สัทธาสูร และวิธจำบัง ออกจากกรุงลงกา โดยทัพสัทธาสูรเป็นทัพหน้าได้สู้รบกับหนุมาน และถูก หนุมานฆ่าตาย ส่วนวิธจำบัง เป็นทัพหลังเมื่อรู้ว่าสัทธาสูรถูกหนุมานฆ่าตายก็มีความโกรธมากโดยไม่ยั้งคิดจึงสั่งไพร่พลยักษ์เข้าสู้รบ กับ

กองทัพของพระรามฝ่ายกองทัพของพระรามจนพ่ายแพ้ ทำให้กองทัพยักษ์ถูกฆ่าตาย

2. ผลการศึกษาท่ารำในการใช้อาวุธ หอกของ วิธจำบังในการรำตรวจพล พบว่า การตรวจพลเป็น ศิลปะการรำเดี่ยวของตัวเอกในการแสดงโขน ละคร เฉพาะระดับผู้นำหัวหน้า ผู้ควบคุมกำลังพล เพื่อเป็นการ ตรวจดูความพร้อม ของกองทัพก่อนที่จะออกรบ การรำ นั้นถึงความเข้มแข็ง สง่างาม และแสดงถึงความสามารถ ของผู้แสดงถือเป็นการอวดฝีมือ ตลอดจนกระบวน ท่าพลิกแพลงต่าง ๆ อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสอดคล้องกับ พรเทพ เลี้ยงสอน (2558) ได้ทำการ ศึกษา วิเคราะห์บุคลิกและกระบวนท่าเต้นของตัว โขนลิง กรณีศึกษาลิงยอดและลิงโล้น พบว่า การตรวจพล คือ การตรวจดูความเรียบร้อยและความพร้อมก่อนออก ปฏิบัติการสู้รบของกำลังพล รูปแบบในการทำสงคราม ในเรื่องรามเกียรติ์มีด้วยกันหลากหลายแบบ ซึ่งในแต่ละ รูปแบบจะมีการจัดทัพที่แตกต่างกัน โดยได้ยึดหลัก รูปแบบของการจัดทัพมาจากตำราพิชัยสงคราม และ สอดคล้องกับ ประภาพรณ ภูเก้าล้วน (2549) ได้ทำการ ศึกษา การรำตรวจพลของตัวนางกษัตริย์ในละคร พบว่า องค์ประกอบของการรำตรวจพลคือ คนธง พลทหาร เสนาหรือนายหมวด คนกลด และพาหนะ การรำ ตรวจพลเป็นการรำเดี่ยวโดยเริ่มจาก 1. แม่ทัพรำออกมา ยืนท่าฉากเพื่อรับความเคารพจากทหาร 2. แม่ทัพ รำอวดฝีมือ เพื่อแสดงความสามารถของแม่ทัพ 3. แม่ทัพ รำตรวจแถวและถามความพร้อมของทหาร โดยใช้ท่ารำ แทนคำพูด 4. แม่ทัพรำอยู่บนพาหนะสิ่งเคลื่อนทัพ ผู้รำ ตรวจพลนางกษัตริย์ ต้องรำอาวุธอย่างคล่องแคล่ว และ รำให้ดูเข้มแข็ง สง่างามเด็ดเดี่ยว รำให้ตรงกับบุคลิก ของตัวละคร

3. ผลการศึกษาเทคนิคการใช้อาวุธหอกของ วิธจำบังในการรำตรวจพล พบว่า อาวุธหอกและพลอง เป็นอาวุธของพญายักษ์ หอกและพลองของยักษ์ตัวเอก ไม่ควรวายมาก ความยาวที่เหมาะสมอยู่ระดับปลายคาง ของผู้แสดงโดยปกติหอกที่ใช้แสดงจะยาวไม่เกิน 150

เซนติเมตร หอกของตัวดีควรตกแต่งให้งามกว่าหอกของตัวประกอบหอกที่ใช้ในกรมศิลปากรไม่นิยมมีเกบังหรือภูตรงส่วนคอหรือใต้ใบหอกเพราะจะไม่สะดวกในการร่ำทำดวงหอกต่าง ๆ แต่จะใช้วิธีตีลายด้วยรักและปิดทองประดับพลอย เพื่อความสวยงาม ส่วนพลองยาวก็เป็นพลองประดับกระจกสำหรับตัวไมยราพณ์ เป็นสีขาวล้วนเพราะสมมุติเป็นกลองแก้วสำหรับตัวอื่น ๆ อาจใช้กระจกสีประดับเป็นลวดลายได้ เช่น คาของตัวสหัสเดชะ เป็นต้นซึ่งสอดคล้องกับสมศักดิ์ หัตติ (2540) ได้ทำการศึกษานาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ ชุดกระบวนท่ารำตรวจพลอาวุธยาว พบว่า หอก และพลองเป็นอาวุธของพญายักษ์ ไม่ควรมีขนาดยาวมากที่เหมาะสมควรอยู่ระดับปลายคางของผู้แสดง ยาวไม่เกิน 150 เซนติเมตร หอกของตัวดีควรตกแต่งให้งามกว่าหอกของตัวประกอบ หอกไม่นิยมมีเกบังหรือภูตรงส่วนคอหรือใต้ใบหอก เพราะจะทำให้ไม่สะดวกในการร่ำทำดวงหอกต่าง ๆ ส่วนม้าแพงการแสดงโขนบางตอนจะมีบทที่ตัวเอกขี่ม้าเป็นพาหนะ เช่น วิรุณจำบัง ที่มีม้าชื่อนิลพาหุเป็นพาหนะ ตัวโขนเหล่านี้ จะใช้ม้าแพงติดที่เอวด้านขวาเป็นสัญลักษณ์เพื่อให้รู้ว่าขี่ม้า ส่วนการใช้พื้นที่บนเวทีส่วนกลางโรงจะใช้ ท่ารำที่แสดงถึงความสง่างามในการทรงม้าแสดงถึงความสัมพันธ์ในการใช้หอกในการควบคุมม้าทรงแสดงถึงความสง่างามและศิลปะการใช้เท้าในการ ขโยกเท้า เป็นการให้สัญญาณที่แสดงถึงการสิ้นสุดกระบวน ท่ารำ และเข้าสู่การดำเนินเรื่องต่อไปซึ่งสอดคล้องกับสุภาวดี โพธิเวชกุล (2539) ได้ทำการศึกษาจารีตการใช้อุปกรณ์การแสดงละครเรื่องอิเหนาพบว่า การจับม้าด้วยการใช้อาวุธประกอบเมื่อตัวละครมีบทควบม้าพร้อมกับอาวุธ ผู้ขับจะต้องถืออาวุธด้วยมือขวาให้อาวุธทางคมอยู่ด้าน

บนส่วนด้ามของอาวุธอยู่ด้านล่างลักษณะ การจับอาวุธเวลาควบม้าจะใช้วิธีเดียวกับการจับแส้กล่าวคือใช้นิ้วทั้ง 4 เรียงชิดกันจับอาวุธโดยใช้หัวแม่มือคืบไว้ทั้งน้ำหนักของอาวุธไว้บนต้นแขนข้างขวาที่อาวุธนั้นทอดวางอยู่

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย เรื่อง รำตรวจพลวิรุณจำบัง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผลที่ได้จากการวิจัย ท่ารำการใช้อาวุธหอกของวิรุณจำบัง ในการรำตรวจพล สามารถจัดทำเป็นเอกสารประกอบการสอน เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจแก่นักเรียน นักศึกษา สาขานาฏศิลป์ชั้นมัธยมศึกษา ในการพัฒนาตนเองได้อย่างถูกต้อง

1.2 ผลที่ได้จากการวิจัย เทคนิคการใช้อาวุธหอกในการแสดง ด้านการควบหอก ก่อให้เกิดประโยชน์ กับผู้สอนสาขานาฏศิลป์ชั้นมัธยมศึกษา ในการแนะนำถ่ายทอด กลวิธีการควบหอกให้แก่ นักเรียน นักศึกษา สาขานาฏศิลป์ชั้นมัธยมศึกษา ในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดความสง่างามในการปฏิบัติท่ารำ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเรื่อง การใช้อาวุธหอกในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดศึกวิรุณจำบัง ในตอน แหงลิง และคันฟอง

2.2 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับ เทคนิคการใช้อาวุธในการแสดง ประเภทอื่นเพิ่มเติม

2.3 ควรทำการศึกษาเรื่อง เทคนิคในการใช้อาวุธระหว่างวิรุณจำบังกับวิรุณมุข

บรรณานุกรม

- ธนิต อยู่โพธิ์. (2539). **โขน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : องค์การคำคุณสุภา.
- ประภาพรรณ ภูเก้าล้วน. (2549). **การรำตรวจพลของตัวนางกษัตริย์ในละคร**. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรเทพ เลี้ยงสอน. (2557) **วิเคราะห์บุคลิกและกระบวนท่าเต้นของตัวโขนลิง กรณีศึกษาสิงยอด และสิงไล่น**. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ .
- พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. (2554). **บทละครเรื่องรามเกียรติ์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : โพรดักส์. วิทยาลัยนาฏศิลป์. (2537). **คู่มือการสอนนาฏศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- สมศักดิ์ ทัดติ. (2540). **จารีตการฝึกหัดและการแสดงโขนของตัวทศกัณฐ์**. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ทัดติและคณะ. (2554). **นาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ ชุดกระบวนท่ารำตรวจพลอาวุธยาว**. กรุงเทพฯ : งานวิจัยคณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ .
- สุภาวดี โพธิเวชกุล. (2539). **จารีตการใช้อุปกรณ์การแสดงละครเรื่องอิเหนา**. กรุงเทพฯ : งานวิจัยศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.